

REMISSVAR
2025-04-25

Utbildningsdepartementet
103 33 STOCKHOLM

Remissvar avseende betänkandet Ökat uppgiftsutbyte i det brottsförebyggande arbetet - skolans och socialtjänstens behov (SOU 2024:87)

Stiftelsen Tryggare Sverige har fått möjlighet att avge yttrande över betänkandet Ökat uppgiftsutbyte i det brottsförebyggande arbetet - skolans och socialtjänstens behov. Vi lämnar följande förslag och kommentarer.

Stiftelsen Tryggare Sveriges sammanfattande bedömning

Stiftelsen Tryggare Sverige ser mycket positivt på det arbete som redovisas i utredningen. En gedigen utredning som försökt tolka och förklara denna mycket svåra juridik, som oftast är ogenomträngbar för vanliga handläggare och tjänstemän och därför svår att tillämpa.

Sekretesslagstiftningen präglas fortfarande av den 1970-talsprodukt som kom 1980 (SFS 1980:100). Den är i dagsläget snart 50 år och mogen för en ordentlig revidering. Den lagstiftningen har varit det enskilt viktigaste verktyg som kommit att styra arbetet i våra myndigheter under snart ett halvsekel. Att lagen vände upp och ner på den svenska förvaltningens urgamla rätt att samarbeta och hjälpa varandra under mottot ”myndigheterna skola räcka varandra handen” är antagligen det enskilt största hinder som byggts upp i förvaltningen för att försvåra både brottsförebyggande verksamhet och brottsbekämpande arbete i vårt land.

De förslag som nu redovisas för att förenkla informationsutbytet mellan några av våra viktigaste myndigheter är därför mycket välkomna. Men tyvärr kommer det antagligen ändå visa sig att dessa förslag inte är tillräckligt långgående. Det kommer behövas fler förenklningar om vi på allvar ska få i gång ett effektivt brottsförebyggande arbete inklusive en effektiv brottsbekämpning.

Vi menar att tiden nu är mogen för revidera hela sekretesslagstiftningen med utgångspunkt att vi i princip vänder på den gamla 70-talsmodellen och i stället tar tillbaka den tidigare modellen där myndigheterna på allt sätt ska hjälpa varandra

att hantera dagens problem och hjälpa dagens invånare, inte minst våra barn och ungdomar.

Problemen i våra kommuner, i våra skolor, hos våra socialmyndigheter och hos våra brottsbekämpande myndigheter kräver därför ett helt nytt samarbete och samverkan för att vi ska kunna upprätthålla den inre säkerheten på en lägsta godtagbar nivå. För att komma till rätta med dagens brottsproblem måste man därför antagligen vända på synsättet och närmast tvinga myndigheterna räcka varandra handen igen på sätt Axel Oxenstierna lärde oss.

I kapitel 9.6 redovisar utredningen hur man uppfattar de samhällsekonomiska konsekvenserna av sina förslag. Vi som dagligen arbetar med att försöka utveckla det brottsförebyggande arbetet i våra kommuner och företag kan bara instämma i med vilket allvar utredningen beskriver vikten av det arbetet. Vi har inte tidigare sett någon annan av nu pågående utredningar som förstår hur viktigt detta arbetsätt är för vårt land.

Brottsligheten har tillåtits bli ett så allvarligt samhällsproblem att vi inte längre "kan utreda bort den"; vi måste i stället att med alla tillgängliga medel försöka förebygga och förhindra att brottsligheten kan breda ut sig på sätt som har tillåtits ske under de senaste 15 åren.

Vi instämmer därför helt med utredningen som uttryckt att "ett effektivt brottsförebyggande arbete kommer sannolikt att medföra stora samhällsekonomiska vinster inom ett flertal områden". Dessa samhällsekonomiska vinster kommer enligt vår erfarenhet huvudsakligen att uppkomma i våra kommuner, där "slaget om säkerheten" kommer att stå många år framöver.

Detta yttrande avges av generalsekreteraren Magnus Lindgren efter föredragning av förre polischefen och juristen Karl-Åke Pettersson.

Vänliga hälsningar,

Magnus Lindgren
Generalsekreterare, fil.dr.

Stiftelsen Tryggare Sverige
Carl-Gustaf Lindstedts gata 3
104 31 Stockholm
Telefon: 08-29 20 00
Hemsida: www.tryggaresverige.org

Bilaga: "Arbetsmaterial" med vissa kommentarer till sakuppgifter

Definitioner

s. 24. "Våra förslag ger tillsammans med andra aktuella förslag som bereds i Regeringskansliet väsentligt bättre möjligheter till utbyte av uppgifter i syfte att förebygga eller förhindra brott"

Bra, men texten/definitionen borde kompletteras med följande för att också omfatta alla de brottsoffer som kommunernas socialtjänst har ansvaret för: "och att hjälpa och skydda de som utsätts för brott".

s. 55 och 332–333. Det finns ingen allmänt vedertagen definition av "brottsförebyggande arbete".

Det borde vara en självklarhet att det finns en sådan arbetsdefinition så att vi över hela landet kan jobba på samma sätt mot dessa problem.

s. 78. Det finns ingen allmänt vedertagen definition av begreppet "personlig integritet".

Samma här, självklart måste förvaltningen ha en definition som alla måste följa.

s. 79 ..."även rådande samhällsklimat..." Om "samhällsklimatet" är föråldrat eller förändrat så måste vi väl ta till oss det och våga hantera en ny situation. Jmf. införandet av nya Sekretesslagen 1980 (som var en 70-talsprodukt som med lite ansiktslyftning fortfarande är i bruk).

Idag, 45 år senare, råder helt annat "samhällsklimat", varför hela den lagstiftningsprodukten borde utredas, anpassas till vår tid och därefter göras om i grunden.

s. 195. "Vi inkluderar inte förskolan i begreppet skola"

Varför gör man inte det? Ställer inte detta ställningstagande till onödiga problem i lägen när brottsligheten i en barnfamilj sägs kunna uppfattas mycket tidigt och därefter förebyggas?

Samhällsekonomiska konsekvenser (kap 9.6)

s. 338. Egentligen det viktigaste kapitlet som definierar vikten av vad ett samhälle kan tjäna på att bedriva ett effektivt brottsförebyggande arbete.

Tryggare Sverige har stor nytta av dessa "ekonomiska beräkningar" när vi utvecklar våra olika koncept för landets kommuner. Vi har inte tidigare sett en

samlad text om brottsförebyggande verksamhet som innehåller sådan tydlighet och kraft, klart användbar i det fortsatta utvecklingsarbetet.

”Informationsdelning är en central komponent i brottsförebyggande samverkan”. Ja, man måste sannolikt redan på ett tidigt stadium helt organisera om hur vi hanterar brott av unga för att klara av de ”krav” som ställs; ”det krävs effektiva arbetssätt, strukturen för ändamålsenlig samverkan måste inrättas och resurser ges till relevanta aktörer”.

Det känns också som om det behövs en helt modern sekretesslagstiftning för att på allvar kunna använda kraften i ett bra brottsförebyggande arbete på kommunnivå, alltså för att rädda så många barn och ungdomar från att hamna i de kriminellas klor.

Brottsoffer

s. 57. ”Socialnämnden har också ansvar för att ”verka för att den som utsatts för brott och dennes närstående får hjälp och stöd (5 kap 11§ SoL)

Vad betyder ”verka för” i detta sammanhang? Alldeles för svagt uttryckt som borde ändras till följande: ”Alla som utsatts för brott och deras närstående har rätt att få stöd, hjälp och skydd på sätt som framgår av internationella deklARATIONER och svensk lag”.

Jmf. också Tryggare Sveriges tidigare remissvar på EU:s brottsofferdeklARATION där vi försökte utveckla denna fråga.

Betr. brottsoffren så måste vi också få klart vilken information som kommunerna måste få från Polismyndigheten betr. vilka som blivit brottsoffer; motsatsvis, annars kan ju kommunerna inte fullgöra sin lagstadgade skyldighet. Eller är det skrivningen ovan om att ”verka för” som tar bort kravet på att alla brottsoffer inte behöver förmedlas från polisen utan bara vissa? Hur ska resp. kommun få vetskap om vilka som behöver brottsofferstöd?

Måste resp. kommun/socialförvaltning få en kopia på alla polisanmälningar som rör de egna kommuninnevanarna och som har rätt till olika slags brottsofferstöd av kommunen enl. socialtjänstlagen?

Brottspreventiv samverkan på individnivå

s. 76. ”En problematik som ibland lyfts fram kring individriktad brottspreventiv samverkan är att det kan råda ett spänningsförhållande mellan den kontrollogik som Polismyndigheten står för och den omsorgslogik som Socialtjänsten representerar”

Här behövs en diskussion inkl. egna ”poliserfarenheter”; det har mycket sällan i dagsläget gått att samarbeta på ett självklart sätt mellan ”socialen och polisen”

p.g.a. de "logiker" som beskrivs ovan. Egentligen har detta samarbete varit dåligt eller obefintligt ända sedan sekretesslagstiftningen förändrades i grunden 1980 (SFS 1980:100). Då förändrades den gamla devisen att "myndigheter skola räcka varandra handen" till det motsatta (att normaltillståndet mellan olika myndigheter är att det ska råda mer eller mindre sekretess mellan myndigheterna).

Om vi inte nu inför att den nya Socialtjänstlagen träder i kraft till sommaren-25 förstår att hantera de många gånger kraftfulla motsättningar som dessa olika "logiker" innebär så kommer implementeringen av den nya lagen att ta tiotals år (jmf. Polisreformen som började 2010 och som ännu bara är i sin linda).

s. 194. "Den starka betoningen på samtycke till insatser och informationsdelning har inte minst att göra med att socialtjänstens verksamhet i grunden bygger på frivillighet. Det finns i dagsläget inte någon etablerad form av strukturerad individinriktad samverkan som kan ske utan den enskildes samtycket och medverkan. Det är inte klart hur samverkan kan eller bör ske när samtycket inte föreligger. Att särskilt reglera informationsdelningen inom en samverkansstruktur, utan att arbetsätt och metoder inom denna struktur är klarlagda, möter betydande invändningar. Det är vår bedömning att sekretessbrytande regler som utformas med hänsyn till de samverkande aktörernas behov är ett lämpligt sätt att skapa förutsättningar för samverkan kring individer, oavsett samverkanssituation eller hur samverkan struktureras"

Måste det ändå inte framöver finnas situationer när myndigheter som samverkar individinriktat borde kunna få bryta de olika sekretesshinder som ställs upp för att situationen är så allvarlig att det inte går att gömma någon avgörande uppgift längre utan att det händer mycket allvarliga saker? Kan lösningen vara att myndigheterna tillsammans får gå till domstol och plädera för sin sak och kräva att domstolen upphäver olika former av hindrande sekretess till förmån för en gemensam sekretess som inte stoppar eller hindrar myndigheterna från att göra sitt jobb?

Detta är ju det yttersta problemet, när de olika systemen kolliderar; skulle en ny slags generalklausul behöva utformas som löser de yttersta frågorna som uppkommer vid myndighetsgemensamt individinriktat brottsförebyggande arbete? Risken är ju annars stor att myndigheterna mörkar och inte bryr sig om de hinder som sekretesslagen ställer upp. Eller motsatsen, redan inledningsvis vägrar att vara med och jobba med anförande av att det finns alldeles för svåra sekretesshinder som är omöjliga att passera.

Förtroendet för socialtjänsten

s. 219–223. "Förtroendet för socialtjänsten" diskuteras. Hänvisar till Brå 2021:2 och att "forskning saknas".

Mycket viktigt avsnitt inför implementeringen av nya Socialtjänstlagen. Frågan kan vara mycket infekterad sedan länge mellan polis och socialmyndighet. Den har också gjort att samarbetet mellan dessa två viktiga myndigheter ofta är omöjligt eller obefintligt. Att det "saknas forskning" får inte avgöra att man inte vågar diskutera att den här frågan kommer fortfarande att ligga som en våt filt över samverkan även framöver, om den inte kan lösas. Kulturfrågor som denna kan förstora allt vettigt arbete mellan myndigheter.

PO Wikströms forskning

s. 201. Passar bra in här att skriva några ord om hur professor Per-Olof H Wikströms forskning i Cambridge kan passa in, och kanske styra upp, i de modeller av modernt brottsförebyggande arbete som nu sedan 2023 på allvar diskuteras också i vårt land ("När brott blir ett acceptabelt handlingsalternativ - en analys av brottslighetens orsaker och dess implikationer för inriktningen av det brottsförebyggande arbetet")

Framtida finansiering

"Nya stödmaterial kan komma att behöva tas fram. De insatser som behövs torde dock vara av jämförelsevis begränsad omfattning och ska vägas mot nyttan av insatserna"

Ja, i och för sig bra skrivet men det behövs pengar också inom detta område om vi ska kunna få fart på utvecklingen i kommunerna. Kommunerna, t.ex. Stockholms kommun, klagar ju redan på att de pengar som hittills aviserats, ca 8 miljarder, inte kommer räcka.

Tryggare Sverige har redan tidigare skrivit artiklar om hur framtiden borde organiseras, långt innan att vi visste att det skulle komma en ny socialtjänstlag (10-årig statlig finansiering mm.).

s. 341. Fel, även detta område måste få kosta pengar /trots "kommunala finansieringsprinciper"

s.342. "Ej särskilda behov av finansiering i skolan..."

Fel, även skolan måste få kosta om vi ska få till någon verkstad i praktiken. För att få snurr på implementeringen måste staten gå in och finansiera den nya lagen i 10 år framåt på sätt som TS föreslagit tidigare. Vidare måste en kraftfull

taskforce med förgreningar i varje län sätts upp, som kan driva på denna implementering i varje kommun, annars blir det ingenting av den.

Diverse

s. 189. "Danska modellen" för uppgiftsutbyte inom brottsförebyggande samverkan (115§ Rettsplejelagen)

Intressant förslag som borde kunna passa också i vårt land (även LUS skulle kunna användas).

s. 202. Kolla sista meningen på sidan över till s. 203; kan den skrivningen kan vara riktig? Ska man även vid allvarliga hot-våldssituationer alltid behöva informera gärningspersonen på sätt som det står i texten?

s. 226. Går "omväg" över Polismyndigheten istället för att en rektor själv kan informera en annan rektor i en grannskola?

s. 233. Ska en skola verkligen behöva "ta emot en elev med ett stort våldskapital och tydlig koppling till gängkriminalitet?" Ska det egentligen inte vara precis tvärtom?